

VERSLAG VAN DE EXCURSIE NAAR DELFZIJL, BIERUM EN LEEKSTERMEER.

Op 26 juni 1960 werd vanwege de Nederlandse Malacologische Vereniging een onderzoek ingesteld naar de molluskenfauna van het Leekstermeer. Aan deze tocht werd deelgenomen door de heren van Regteren Altena, Brandhorst, van Broekschoten, Aten, Janssen, Schuitema en voor het R.I.V.O.N. door de heer Butot. Een aantal leden was de 25e juni reeds vroeg in Delfzijl waar de heer Schuitema voor logies had gezorgd in de als jeugdherberg ingerichte bark Pieter A. Koers. De dag van aankomst waren de excursisten de gast van de familie Schuitema. Beginnen we het verslag met onze dank uit te spreken voor het gastvrij onthaal en speciaal mevrouw Schuitema te eren voor haar grote zorg voor ons welzijn. De tochten werden per auto gemaakt. Ook aan de chauffeurs onze dank.

Het Onderzoek te Uiterwierden (Delfzijl).

In afwachting van de komst der anderen, onderzochten de eerst aangekomenen de omgeving van Delfzijl en vonden in slootjes te Uiterwierden op 25 juni: Anisus leucostoma, Planorbis planorbis, Armiger crista (zeer talrijk) en Planorbarius corneus. Waargenomen werden ook Lymnaea stagnalis en L. palustris met Bithynia tentaculata (Opgaven van mr. D. Aten).

De Inventarisatie van het Spijksterstrand onder Bierum.

In de namiddag trok het gezelschap naar het Spijksterstrand onder de gemeente Bierum. In het van greppels doorsneden zilte grasland buitendijks, meenden we eerst geen mollusken te kunnen aantreffen. Aan planten noteerden we hier: Melkkruid (Glaux maritima), zilverschoon (Potentilla anserina), zeealsem (Artemisia maritima), gerande schijnspurrie (Spergularia marginata), Klein schorrekruid (Suaeda maritima), zeekraal (Salicornia europaea) en kamgras (Cynosurus cristatus). Het strand zelf was erg slikkig, met Spartina, Zostera en Ulva hier en daar begroeid. Op het slikstrand de kleppen van Mya arenaria, Cardium edule, Macoma balthica en Scrobicularia plana. Lepidochiton cinereus was levend te vinden onder verspreide stenen en Mya-kleppen. Natuurlijk was de meest algemene mollusk Hydrobia ulvae waarvan de huisjes soms versierd waren met eikapsels. Al het harde substraat diende Littorina littorea tot woonplaats en op de stenen strekdammen vonden we ook Littorina saxatilis rudis. Ondertussen bleef Schuitema ons verzekeren dat hij hier vaak levende Retusa alba gevonden had. Deze soort was dan ook algemeen als lege schelp te vinden tussen de grote aantallen op hopen gespoelde Cardiums en Hydrobia's. Het duurde geruime tijd voor het eerste exemplaar uit het slib gewassen, in een zeef te zien was. De weinige exemplaren die we na veel zeven vonden waren juveniel en bevonden zich in de sliblaag aan de rand van Spartina-veldjes. Wat weten we eigenlijk van de voortplanting van dit dier? Waren we hier nog te vroeg in het jaar voor het vinden van volwassen exemplaren? We keerden terug naar het buitendijkse zilte grasland, niet tevreden met de veronderstelde molluskenloosheid van dat gebied. In ieder geval konden we op de zilte klei tussen de hierboven genoemde planten geen mollusken vinden. De greppels gaven wel een molluskenoogst. Daar leefden Hydrobia ulvae, zij het niet zotalrijk als op het wad, samen met Phytia myosotis en Assiminea grayana, niet bekend van deze localiteit. Aten vond nog een dode Pupilla muscorum die we over het gehele terrein zochten, doch niet konden vinden.

Tabel van de mollusken van het Leekstermeer en de slootjes bij Nietap

	L e e k s t e r m e e r			N i e t a p
	het meer	Landtong en botenslootje	Elzenbroek	
Viviparus contectus	x			x
V. fasciatus	x			S
Valvata piscinalis	x	x		x
V. cristata	x	x	x	
Bithynia tentaculata	x	x		x
B. leachi	x	x		x
Lithoglyphys naticoides	+			
Potamopyrgus jenkinsi		S		
Marstoniopsis steini	x	x		
Acroloxus lacustris	x	S		
Planorbarius corneus	S	S		x
Planorbis planorbis	x			x
P. carinatus	x			
Anisus vortex	x	x		x
A. leucostoma				x
Bathymorphus contortus	x	x	x	x
Gyraulus albus		x		x
Armiger crista	x	x		
Hippeutis complanatus	x	x		x
Segmentina nitida	x		x	
Physa fontinalis	x	x		x
Lymnaea stagnalis				S
L. ovata	S	S		x
L. palustris	x		x	x
Vertigo antivertigo			+	
Succinea putris	xAlt.	xAt.	xAt.	
S. elegans	xAlt.		xAt.	
S. sarsi	xAlt.	xAt.		xAt.
Arion rufus		x		
Deroceras laeve		x		
Zonitoides nitidus		x		x
Nesovitrea hammonis		x	x	
Unio pictorum	x			
U. tumidus	x			
Anodonta cygnea zellensis	x			
A. piscinalis	x			
Pisidium amnicum	x	S		xK
P. henslowianum	x			
P. supinum	x			
P. milium			x	xK
P. nitidum	?crassa		x	x
P. pulchellum				x
P. hibernicum				SK
P. subtruncatum	x	x		x
P. cinereum	ponderosum	ponderosum	x	
P. personatum			x	
P. obtusale			x	
P. pseudosphaerium				x
Sphaerium corneum	x	x		x
S. solidum	x			
Dreissena polymorpha	S			

x = Tijdens de excursie verzameld, of (+) dood verzameld, door een of meerdere deelnemers.

Alt. = determinatie dr. C.O. v. Regteren Altena; At. = determinatie mr. D. Atén

S = uitsluitend gebaseerd op coll. Schuitema; K = determinatie J. Kuiper - in coll. Schuitema.

De inventarisatie van het Leekstermeer.

Onze gids voerde ons 26 juni naar de zuidelijke oever van het meer onder de gemeente Roden (Drente) bij het paviljoen Cnossen, waar we in de boten gingen. Op enkele plekken werden rietkragen aan een zeer nauwkeurig onderzoek onderworpen. Voor het verzamelen van Najaden en Lithoglyphus werd het wijde water opgezocht waar enkele dapperen buitenboord gingen. De oogst was groot. De soortenlijst in de tabel geeft weinig aanleiding tot opmerkingen. De gemeente Roden moet aan de verspreidingslijsten van een aantal soorten als nieuwe vindplaats worden toegevoegd. We constateerden dat Lithoglyphus naticoides voor het eerst door Schuitema hier levend aangetroffen (C.B. 86 p. 876) op 4-10-1959 nu alleen in dode exemplaren gevonden werd. Unio tumidus en Unio pictorum, die levend opgevisst werden door onze duikers, konden gemakkelijk met de hand worden geopend en maakten daardoor een zieke indruk. Bij onderzoek thuis bleken de schelpen op de aanhechtingsplaatsen van de sluitspieren en pedale retractoren en ook langs de mantellijn aangetast door een nog te identificeren organisme. De beide Anodonta-soorten waren niet aangetast.

Na de lunch werd het botenslootje en de landtong bij het paviljoen Cnossen onderzocht. Behalve Gyraulus albus waren alle soorten reeds in het meer verzameld.

Het Elzenbroek voorbij het tentenkamp achter Cnossen's paviljoen werd slechts door enkelen binnengedrongen. De daar verwachte Vertigo antivertigo kon slechts als dode schelp worden buitgemaakt. Uit de tabel blijkt het verschil in de Pisidium-bezetting van dit moeras met het meer.

De inventarisatie van slootjes te Nietap.

Het onderzoek van die dag werd besloten met een onderzoek van Buiten Bitse en slootjes bij de hoek Buiten Bitse en Jarrense Gouwe, gemeente Roden. De vondsten werden in de tabel voor het Leekstermeer opgenomen.

De hierbij gevoegde tabel is een compilatie van excursie-gegevens verstrekt door van Regteren Altena en Aten terwijl de collectiegegevens van Schuitema en de gegevens op die dag door het R.I.V.O.N. verzameld, mede werden verwerkt. De Pisidium soorten werden alle gedetermineerd door Aten. De Pisidiums uit de Buiten Bitse in coll. Schuitema door J. Kuiper.

L. Butot.